

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

Caput 41 [i. e. 40]. De triplici genere dicendi, seu Elocutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

CAPUT II.

De Triplici genere dicendi, seu elocutionis.

Ex majori vel minori, vel attemperato usu troporum, figurarum, atque numerorum nascitur elocutio magis vel minus, vel mediocriter polita, & insignis. Hinc *triplex dicendi genus*, seu elocutionis forma statuitur ab Authoribus, quam Græci characterem & Ilytum nominant. Differt à triplici genere orationis, demonstrativo, deliberativo, & judiciali, quia hæc expriment *materiam*, quam oratio complectitur (quod idem accipe de quinque causarum generibus l. 2. c. 5.) istud verò de quo hic agitur, triplex genus significat *formam* elocutionis, quâ unum ex illis generibus exornatum est. *Primum* ex his vocatur humile, tenue, submissum, gracile, subtile, acutum, attenuatum, Atticum, communiter infimum. *Alterum* sublime, grande, grave, vehemens, rapidum, copiosum, amplum, magnificentum, communiter summum. *Tertium* inter hæc duo medium, & mediocre dicitur, temperatum, interjectum. *Infimum*, seu humile dicendi genus est, quod quasi humi serpere videtur, altiùs tamen est nitore supra sermonem vulgarem, amat enim præter verborum proprietatem & puritatem, cultum verborum, tropos etiam, præ-

fer.

fertim meaphoras communes, & figuras loquentibus familiares: quibus tamen orationem non infarcit, eò quòd proximè ad quotidianum, & familiarem eruditorum (non tamen vulgi) sermonem accedat. Amplificationes & graviores ad motum figuras non admittit, numeris etiam non ita adstringitur: ejus enim usus eò spectat, non ut flectamus, sed doceamus, declarando, narrando, probando. Genus *summum* est, quod rerum & sententiarum pondere turgens regiam in perorando refert Majestatem, constat enim argumentorum, troporum figurarum & numerorum gravissimo apparatu, eò enim spectat, ut moveat, flectat, & percussat Auditorum animos. Hinc frequentibus, & illustribus exornatur tropis, & figuris, intumescit amplificationibus, inturgit affectibus concitatis. Dictionem habet atiocem, rapidam ac vehementem, incisa, & membra plurima, quibus instat, mordet, pungit, periodos paucas, nè aurium tantùm illecebris feriat, sed sonantes; litterarum hiatum, ac duram syllabarum collisionem negligit, modò affectui & rei melius exprimendæ deserviant. Vim habet hoc genus longè maximam, dum modò perstringit, modò irrepit in sensus, novas opiniones inserit, insitas evellit, amplificationibus attollit orationem, & vi superlativorum erigit, iram & misericordiam, odium & amorem imprimit, & per omnes affectus optationis, exclamationis, execrationis

nis

444 De Exornatione Argumentat.
nis &c. Vagatur, ut videre est in peroratio-
nibus Ciceronis pro Muræna, Milone &c.
Medium seu mediocre genus est, quod inter
humile & sublime, seu infimum & summum
utriusque ornatum sic attemperat, ut quod
humili sublimius sit & robustius, sublimi
verò submissius. Huic pleraque dicendi orna-
menta conveniunt: sunt in eo mediocres sen-
tentia, verba decora, schemata illustria, com-
positio numeris plena, ac fluida, omnia deni-
que supra quotidiani sermonis usum affur-
gentia. Plurimum habet suavitatis, quæ par-
tim numeris, partim juncturâ, partim tro-
porum, & figurarum splendore comparatur,
valet atque adhibetur ad delectandum Au-
ditorem. Ex his

Collige, quando summo, quando medio,
quando infimo dicendi genere sit utendum.
Sunt quidam, qui ex materia id colligi debere
existimant, eò quòd res magnæ summum;
res mediocres medium; res parvæ infimum
characterem, & formam sibi postulare vi-
deantur. Sed quia res etiam magnæ, ali-
quando stylo infimo proponi opus habent, ut
cùm de Deo aut rebus divinis loquendum est
ad captum Auditorum ideo *regula optima* su-
mitur ex triplici Oratoris *sine*: an velit Ora-
tor docere, an delectare, an flectere Audi-
torem: dum enim docet, infimo genere uten-
dum est, etiamsi de maximis rebus dicat, ut
intelligatur, quid velit. Dum vult delectare,
mediocri utendum est, ut adsit condimentum
sine

sinè acerbitate, & vehementiâ. Dum autem movere, tum summo, ut quantos potest impetus faciat in animos Auditorum. Hinc fit, ut in eadem sæpe oratione omnia tria genera sint miscenda, diversis tamen in partibus; dum enim narrat aut probat Orator, infimo utitur, dum exorditur, cum velit facere benevolos delectando, utitur medio; in amplificatione & epilogo, si res postulat utitur summo, ut patet in oratione Ciceronis pro Milone &c. Tali autem casu à potiori parte sumitur denominatio, aut fine, à quo tanquam objecto formali specificatur oratio, cuius sit generis, & styli. Porrò si universam orationem spectes, infimum dicendi genus invenies in oratione Ciceronis pro Quinctio, pro Flacco, pro Plautio, Divinatione in Verrem, secunda & tertia Catilinaria. Medium pro lege Manilia, pro Marcello, pro Archia. Summum in ultima Verrina, in prima Catilinaria, in Antonium & Pisonem, Ex dictis

Infer 1. rectè epistolas, officia, libros Philosophicos, de Oratore & Senectute dialogos à Cicerone stylo infimo esse tractatos, [quod] in iis tantum docere intendit.

Infer 2. Errare eos qui in scribendis epistolis, dedicatoriis, petitoriis, &c. in concione catechetica ad rudes, in libris asceticis &c. grandes & vehementes figuras intrudunt, tum enim præcipuè intenditur delectare, aut docere.

Infer 3.

Inter 3. In concionibus & orationibus Panegyricis v. g. de Christo resurgente, ascendente, de B. Virgine, de Sanctis, in victoriarum, triumphorum, nuptiarum, Natalis diei aggratulatione, in Principis salutatione &c. adhibendum esse stylum mediocrem, mens enim est tum delectare. At in cohortatione ad milites, ad peccatores inveteratos, & obduratos, ad contumaces & refractarios, vel cum agitur de negotio Reipubl. aut animæ in periculo gravi constitutæ, opus est stylo summo, quia motus faciendus est. Sed

Nata eum, qui hoc summo genere uti cupit, opus habere celeri linguâ, forti voce, memoria expedita; alioqui evanescet omnis figurarum impetus, & pro motu risum, aut fastidium est reportaturus: quid enim exilis vox, tarda lingua, & memoria hæsitans præstabit vitæ & vigoris? qui in hoc genere desideratur.]

